

اصطلاح‌شناسی و واژه‌سازی در زبان آلمانی

تألیف:

ملوک‌الدات حسینی بهشتی

پژوهش‌ده علوم و فناوری اطلاعات ایران

beheshti@ira.doc.ac.ir

سرشناسه	: حسینی بهشتی، ملوک السادات، ۱۳۳۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: اصطلاح‌شناسی و واژه‌سازی در زبان آلمانی / تألیف ملوک السادات حسینی بهشتی؛ ویراستار زهرا دهسرای.
مشخصات نشر	: تهران: اساطیرپارسی: چاپ، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۰ ص.
شابک	: 978-600-8890-04-1
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: واژه‌نامه.
یادداشت	: کتاب‌نامه: ص. [۱۵۹] - ۱۶۰.
موضوع	: زبان آلمانی -- اشتقاق
موضوع	: German language -- Word formation
رده بندی بکره	: ۱۳۹۶ الف ۵/ح PF۴۱۷۵
رده بندی دیوئی	: ۴۳
شماره کتابشناسی	: ۴۹۰۰۲۱

تهران: ۸۸۸۹۹۶۸۰ - ۲۱۲ - ۰۹۰۲۱۹۶

تهران - خیابان ولی عصر (عج) - بالاتر از نبردشت
کوچه نوربخش - پلاک ۴۰ - نشر چاپ

اصطلاح‌شناسی و واژه‌سازی در زبان آلمانی

تألیف: ملوک السادات حسینی بهشتی

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات

ویراستار: زهرا دهسرای

صفحه‌آرا و طراح جلد: رحیم کبیرصابر

ناظر فنی چاپ: مریم تفضلی

چاپ اول ۱۳۹۶

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۹۰-۰۴-۱ ISBN: 978-600-8890-04-1

حق هرگونه چاپ و انتشار محفوظ است.

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

پیشگفتار

پیرو طرح مسئله زبان فارسی به عنوان زبان علم و تاکید زبان شناسان و علاقه‌مندان به زبان و ادبیات فارسی بر معادل‌گزینی واژه‌سازی علمی در زبان فارسی، در سال‌های ۶۱، ۶۵ و ۱۳۸۵ سمینار با عنوان «زبان فارسی، زبان علم»، برگزار شد.

با مطالعه گزارش سمینارهای اول و دوم و شرکت در سمینار اردیبهشت ماه سال ۷۰، با نظرات موافق و مخالف، تخصیص و دست‌اندرکاران امر معادل‌گزینی و اصطلاح‌یابی فارسی زبان و پیشنهاد طرح‌های آنان جهت رفع مشکلات این امر مهم آشنا شدم. در میان پیشنهادهای متعدد، ارائه‌کنندگان مقالات و سخنرانان سمینارهای فوق بررسی نظرات زبان شناسان شیوه‌های گوناگون دنیا و بهره‌برداری از دستاوردهای پژوهشی آنان، پیشنهادی بود که انگیزه‌ای برای اجرای یک تحقیق نظری پیرامون این موضوع شد. با گردآوری منابع گوناگون به ویژه کتب و مقالات منتشر شده که حاصل پژوهش‌های واژه‌سازی و اصطلاح‌شناسی زبان شناسان و اصطلاح شناسان آلمانی زبان بود، این تحقیق با عنوان «اصطلاح‌شناسی واژه‌سازی در زبان آلمانی» تدوین یافت که می‌تواند به عنوان گامی در راه انجام پژوهش‌های گسترده در امر واژه‌سازی و اصطلاح‌شناسی زبان فارسی محسوب گردد.

در ادامه در سمینارها و هم‌اندیشی‌های «مسائل واژه‌گزینی و اصطلاح‌شناسی» فرهنگستان زبان و ادب فارسی نیز شرکت کرده و نتایج تحقیقات خود در این زمینه را ارائه نمودم که هم اکنون به صورت کتاب درآمده و در اختیار علاقه‌مندان به این حوزه پژوهشی قرار می‌گیرد.

در اینجا لازم می‌دانم از استاد ارجمند دکتر علی محمدحقیق‌شناس که در این تحقیق من را یاری کردند و با نظرات و پیشنهادهای ارزنده و سازنده خویش در تدوین هر چه بهتر آن مرا هدایت نمودند، قدردانی کنم.

همچنین از استاد گرامی دکتر تورج رهنما که با نظرات ارزشمند و نکته‌سنجی‌های دقیق خود مرا در تکمیل این تحقیق یاری نمودند، سپاسگزاری می‌کنم.

ملوک‌السادات حسینی بهشتی

www.ketab.ir

فهرست مندرجات

۵	پیشگفتار
۱۳	فصل اول: موضوع و هدف تحقیق
۱۵	۱. مقدمه
۱۹	فصل دوم: تاریخچه
۲۱	۲. تاریخچه
۲۱	۱-۲. پیدایش زبان علم در آلمان
۲۳	۲-۲. منابع تحقیق
۲۴	۳-۲. زمان پیدایش زبان علم
۲۵	۴-۲. ابعاد تاریخ زبان علم در آلمان
۲۵	۴-۲-۱. بعد فنی و صنعتی
۲۸	۴-۲-۲. زبان علم در رشته‌های علوم انسانی
۳۲	۵-۲. ویژگی‌های بارز متون علمی - تخصصی جدید
۳۹	فصل سوم: اجزاء زیربنایی اصطلاح‌شناسی
۴۱	۳. اجزاء زیربنایی اصطلاح‌شناسی
۴۱	۱-۳. مفهوم
۴۱	۱-۳-۱. تعریف «مفهوم»
۴۲	۲-۳. مختصات
۴۳	۱-۲-۳. اهمیت مختصات یک مفهوم در اصطلاح‌شناسی

۴۳.....	الف. تعیین محتوای مفهوم.....
۴۳.....	ب. زمینه نامگذاری.....
۴۳.....	ج. ساختار نظام مفاهیم.....
۴۴.....	د. تعیین معادل.....
۴۴.....	۳-۲. تقسیم‌بندی مختصه‌ها.....
۴۴.....	الف. مختصات ساختاری.....
۴۴.....	ب. مختصات نسبت.....
۴۵.....	ج. مختصات عملکرد.....
۴۵.....	۳-۳. مختصه ممیز.....
۴۵.....	۳-۲. مختصات ماهیت.....
۴۶.....	۳-۵. مختصات وابسته.....
۴۶.....	۳-۶. مختصات داده و رکیب.....
۴۶.....	۳-۳. تعریف.....
۴۶.....	۳-۱. ماهیت و کاربرد.....
۴۷.....	۳-۲. انواع تعریف.....
۴۷.....	۱. تعریف محتوایی.....
۴۷.....	۲. تعریف تحدیدی.....
۴۸.....	۳. تعریف تکوینی و عملیاتی.....
۴۸.....	۴. تعریف بافتاری.....
۴۹.....	۵. تعریف اسمی.....
۴۹.....	۳-۳. ابزار کمکی تعریف.....
۴۹.....	۳-۴. کاربرد یکسان اسامی.....
۵۰.....	۳-۵. محدوده کاربرد و مقصد مورد نظر.....
۵۰.....	۳-۶. بازنگری مکرر تعاریف.....
۵۱.....	۳-۷. تعریف ابهام‌آمیز.....
۵۱.....	الف. دور و تسلسل در تعاریف.....
۵۱.....	ب. تعریف اعم.....

۵۲.....	ج. تعریف اخص
۵۲.....	د. تعریف سلبی
۵۲.....	هـ. حشو در تعریف
۵۲.....	۴-۳. نظام مفاهیم
۵۴.....	۳-۴.۱. انواع نظام مفاهیم
۵۴.....	الف. روابط سلسله مراتبی
۵۶.....	ب. رابط زنجیرهای
۵۶.....	ج. ادغام دو نظام
۵۷.....	فصل چهارم: نامگذاری
۵۹.....	۴. نامگذاری
۵۹.....	۴-۱. مفاهیم و نامگذاری آنها
۶۰.....	۴-۱-۱. شیوه‌های نامگذاری
۶۰.....	الف. اصطلاح‌سازی
۶۰.....	ب. ترکیب واژه‌ها
۶۰.....	ج. اشتقاق واژه
۶۱.....	د. تغییر معنایی واژه
۶۱.....	هـ. وامگیری واژه
۶۱.....	و. تلخیص واژه
۶۱.....	ز. واژه آفرینی
۶۵.....	۴-۲. واژه‌سازی در زبان آلمانی
۶۵.....	۴-۲-۱. انواع کلمه
۶۵.....	۴-۲-۲. مهمترین شیوه‌های واژه‌سازی
۶۵.....	۴-۲-۲-۱. ترکیب کلمات
۶۷.....	۴-۲-۲-۲. اشتقاق
۶۷.....	الف. اشتقاق تصریحی
۶۸.....	ب. اشتقاق تلویحی
۶۹.....	۴-۲-۳. پیشوندها

- ۳-۴. ساخت اسم ۷۱
- ۱-۳-۴. اصول ترکیب واژه‌ها ۷۱
- ۲-۳-۴. انواع ساخت ترکیبات اسمی تعیینی ۷۲
- ۳-۳-۴. ترکیب با صفت ۷۳
- ۴-۳-۴. رابطه معنایی اجزای اسم مرکب (جزء اول: اسم) ۷۴
- ۵-۳-۴. رابطه معنایی اجزای ترکیب (جزء اول: صفت) ۷۶
- ۶-۳-۴. ساخت ترکیبات اسمی (جزء اول: ستاک فعل) ۷۷
- ۷-۳-۴. ترکیب ادات و اسم ۷۷
- ۸-۳-۴. ترکیب ضمیر و اسم ۷۸
- ۹-۳-۴. ترکیب عدد و اسم ۷۹
- ۱۰-۳-۴. کاربرد، ساختار و در اسم‌های مرکب ۷۹
- ۱۱-۳-۴. ترکیبات هر پایه ۸۰
- ۱۲-۳-۴. ترکیبات با واژه‌های بیگانه ۸۰
- الف. عناصر تعیینی ۸۱
- ب. پیشوندها ۸۱
- ج. پسوندها ۸۱
- ۱۳-۳-۴. ترکیب با عناصر ستاک ساز ۸۲
- ۴-۴. اشتقاق تصریحی (اسم) ۸۶
- ۵-۴. اشتقاق تلویحی (اسم) ۹۰
- ۶-۴. اختصارات ۹۴
- ۷-۴. ساخت صفت ۹۵
- ۱-۷-۴. ترکیب ۹۵
- ۲-۷-۴. اشتقاق تصریحی صفات ۹۷
- ۳-۷-۴. مشتقات تلویحی صفات ۹۹
- ۴-۷-۴. ترکیبات پیشوندی ۹۹
- ۸-۴. ساخت قید ۱۰۰
- ۱۸-۴. ترکیب ۱۰۰

۲۸۴.	اشتقاق تصریحی	۱۰۱
۲۸۴.	اشتقاق تلویحی	۱۰۲
۹۴.	ساخت فعل	۱۰۲
۱۰۴.	ترکیب	۱۰۲
۲۰۴.	اشتقاق	۱۰۳
۳۰۴.	ساخت افعال پیشوندی	۱۰۵
۴۰۴.	ساخت افعال پیشوندی مترادف	۱۰۷
۵۰۴.	افعال پیشوندی با معانی متضاد	۱۰۷
۱۰۴.	مشکلات نام‌آری مفاهیم	۱۰۸
الف.	ترادف	۱۰۸
ب.	چند معنایی	۱۰۹
ج.	همنامی (تشابه)	۱۱۰
۱۱۴.	حل مشکل بیان مفهوم	۱۱۰
فصل پنجم:	گزینش اصطلاحات معیار	۱۱۵
۱۵.	تحولات در زمینه اصطلاح‌شناسی	۱۱۵
۲۵.	تثبیت موردی و اصول زیربنایی اصطلاحات	۱۱۷
۱۲۵.	تثبیت موردی اصطلاحات	۱۱۷
۲۰۵.	تثبیت اصول زیربنایی	۱۱۸
۳۵.	گزینش اصطلاحات معیار در آلمان فدرال	۱۱۹
۱۰۳۵.	فعالیت DIN	۱۱۹
۲۰۳۵.	فعالیت اتحادیه مهندسين آلمان (VDI)	۱۱۹
۳۰۳۵.	تثبیت واژه‌های علمی توسط شرکت‌ها و سازمان‌های دولتی	۱۲۰
۴۵.	پذیرش اصطلاحات معیار	۱۲۰
۵۵.	فعالیت نظام یافته اصطلاح‌شناسی	۱۲۱
۶۵.	زبان آلمانی به‌عنوان زبان علم	۱۲۵

فصل ششم: کاربرد اصطلاح‌شناسی	۱۳۱
۶ کاربرد اصطلاح‌شناسی	۱۳۳
۱-۶ کاربرد اصطلاح‌شناسی در ترجمه و تدریس	۱۳۳
۱-۶.۱. مشکلات ترجمه متون تخصصی	۱۳۴
۱-۶.۲. اصطلاح‌شناسی در رشته‌های مترجمی	۱۳۴
۱-۶.۳. تدریس زبان آلمانی برای دانشجویان خارجی	۱۳۶
۱-۶.۴. برنامه آموزش و تربیت اصطلاح‌شناسی	۱۳۷
۲ کاربرد اصطلاح‌شناسی در واژگان نگاری تخصصی	۱۳۹
۱-۲.۱. واژه‌نامه علمی و غیر علمی	۱۳۹
۱-۲.۲. واژه‌نامه‌های تخصصی و غیر تخصصی	۱۴۰
۱-۲.۳. واژه‌نامه‌های رسمی، دو یا چند زبانه	۱۴۱
۱-۲.۴. طبقه‌بندی واژه‌ها بر اساس ماهیم یا حروف الفبا	۱۴۱
۱-۲.۵. واژه‌نامه‌های تجویزی و توصیفی	۱۴۲
۳ کاربرد اصطلاح‌شناسی در مستندسازی	۱۴۲
۴ همکاری در زمینه اصطلاح‌شناسی	۱۴۵
۱-۴.۱. همکاری در سطح کشورهای آلمانی زبان	۱۴۵
۱-۴.۲. همکاری بین‌المللی پیرامون اصطلاح‌شناسی	۱۴۶
فصل هفتم: نتیجه‌گیری و پیشنهادها	۱۴۹
۷. نتیجه‌گیری و پیشنهادها	۱۵۱
فهرست منابع	۱۵۹
فهرست واژگان	۱۶۱
علائم اختصاری	۱۶۹